

Základní škola Krnov, Janáčkovo náměstí 17, okres Bruntál, příspěvková organizace
Janáčkovo náměstí 17
794 01 Krnov

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE

2020/2021

Zpracovala: Mgr. Marcela Rychtová
školní metodik prevence
poslední úpravy: září 2020

Předkladatel: Základní škola Krnov, Janáčkovo náměstí 17, okres Bruntál, příspěvková organizace, Janáčkovo náměstí 17, 794 01 Krnov

IČO: 00852546

DIČ: CZ00852546

Ředitel školy: Mgr. Karel Handlír, ředitel školy

Právní forma: příspěvková organizace

Preventivní tým: Zástupce vedení školy (Mgr. Karel Handlír)

Školní metodik prevence (Mgr. Marcela Rychtová)

Výchovný poradce (Mgr. Kamila Koukolová)

Speciální pedagog (Mgr. Petra Havlíčková)

Školní psycholog (Mgr. et Mgr. Petr Studnička)

Zástupce školy: I. stupeň (Mgr. Eva Nevídalová)

II. stupeň (Mgr. Hana Wiedemanová)

Současný stav žáků: viz Minimální preventivní program

Školní rada: viz webové stránky školy

OBSAH

ÚVOD.....	4
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	5
1.1 Zaměření primární prevence.....	6
2 CÍLOVÉ SKUPINY PRIMÁRNÍ PREVENCE.....	8
2.1 Žáci.....	8
2.1.1 Způsoby, metody a formy realizace.....	8
2.2 Pedagogičtí pracovníci.....	10
2.2.1 Způsoby, metody a formy realizace.....	10
2.3 Zákonní zástupci.....	10
2.3.1 Způsoby, metody a formy realizace.....	11
3 CÍLE PROJEKTU.....	12
3.1 Dlouhodobé cíle.....	12
3.2 Střednědobé cíle.....	12
3.3 Krátkodobé cíle.....	12
4 ZAČLENĚNÍ PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ U ŽÁKŮ DO ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU.....	14
5 METODY A FORMY, JAKÝMI BUDOU DÍLČÍ AKTIVITY ŘEŠENY.....	15

ÚVOD

Školní preventivní strategie

- je **dlouhodobým preventivním programem** školy
- je **součástí školního vzdělávacího programu**, přizpůsobuje se kulturním a sociálním okolnostem a struktuře školy
- pojmenovává problémy z oblasti rizikových forem chování a jejím cílem je přispívat k oddalování a snižování rizikových forem chování mezi žáky školy, zvyšovat schopnost žáků činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí
- podporuje zdravý životní styl, tj. harmonickou rovnováhu tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti, chuti do života, tělesného i duševního blaha (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, správná výživa a pohybové aktivity)
- poskytuje podněty pro zpracování Minimálního preventivního programu

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

(Dle metodického doporučení MŠMT 2010)

(1) Základním principem primární prevence rizikového chování u žáků je **výchova k předcházení a minimalizaci rizikových projevů chování, ke zdravému životnímu stylu, k rozvoji pozitivního sociálního chování a rozvoji psychosociálních dovedností a zvládnání zátěžových situací osobnosti**. Jedná se o oblast zabývající se prevencí v oblastech uvedených v Čl. 1 odst. 2 s cílem zabránit výskytu rizikového chování v daných oblastech, nebo co nejvíce omezit škody působené jejich výskytem mezi žáky.

(2) **Specifická primární prevence** – aktivity a programy, které jsou zaměřeny specificky na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáků. Jedná se o:

- a) všeobecnou prevenci, která je zaměřena na širší populaci, aniž by byl dříve zjišťován rozsah problému nebo rizika,
- b) selektivní prevenci, která je zaměřena na žáky, u nichž lze předpokládat zvýšený výskyt rizikového chování,
- c) indikovanou prevenci, která je zaměřena na jednotlivce a skupiny, u nichž byl zaznamenán vyšší výskyt rizikových faktorů v oblasti chování, problematických vztahů v rodině, ve škole nebo s vrstevníky.

(3) **Nespecifická primární prevence** – veškeré aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například zájmové, sportovní a volnočasové aktivity a jiné programy, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti, k odpovědnosti za sebe a své jednání. Tento typ prevence je významný v kontextu aplikace různých efektivních a vyhodnitelných specifických programů.

(4) **Efektivní primární prevence** – kontinuální a komplexní programy, interaktivní programy v menších skupinách, vytváření dobrého klimatu ve třídě a skupině, především programy pomáhající odolávat žákům sociálnímu tlaku zaměřené na zkvalitnění komunikace, osvojování a rozvoj sociálně emočních dovedností a kompetencí, konstruktivní zvládnání konfliktů a zátěžových situací, odmítání legálních a nelegálních návykových látek, zvyšování zdravého sebevědomí a sebehodnocení, posilování odvahy, stanovování realistických cílů, zvládnání úzkosti a stresu apod. Principy efektivní a vyhodnitelné primární prevence jsou založeny na soustavnosti a dlouhodobosti, aktivitě, přiměřenosti, názornosti, uvědomělosti.

(5) **Neúčinná primární prevence:**

a) *zastrašování a triviální přístup*: „prostě řekni ne“, citové apely, pouhé předávání informací, samostatně realizované jednorázové akce, potlačování diskuse, stigmatizování a znevažování osobních postojů žáka/studenta, přednášky, pouhé sledování filmu, besedy s

bývalými uživateli (ex-usery) na základních školách, nezapojení žáků/studentů do aktivit a nerespektování jejich názorů, politiku nulové tolerance na škole a testování žáků jako náhražku za kontinuální primární prevenci.

b) *hromadné kulturní či sportovní aktivity* nebo návštěva historických a kulturních památek, by měly být pouze doplňkem, na který by měla vždy navazovat diskuse v malých skupinkách.

(6) **Preventivní program** – konkrétní dokument školy zaměřený zejména na výchovu a vzdělávání žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a emočně sociální rozvoj a komunikační dovednosti. Preventivní program je založen na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce s žáky, zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci nezletilých žáků školy. Preventivní program vychází z preventivní strategie školy, je zpracováván na jeden školní rok školním metodikem prevence, podléhá kontrole České školní inspekce, je vyhodnocován průběžně a na závěr školního roku je hodnocena kvalita a efektivita zvolených strategií primární prevence. Dané hodnocení je součástí výroční zprávy o činnosti školy.

(7) Nové metodické doporučení reflektuje aktuální terminologii – **rizikové chování**. Pojem sociálně patologické jevy je pojmem sociologickým a postihuje fatální jevy ve společnosti (alkoholismus, krádeže, vraždy apod.), k nimž mimo jiné také musí směřovat opatření primární prevence. Nicméně ve školním prostředí pedagogové pracují s rizikovým chováním, vůči němuž zaujímají účinná primárně preventivní opatření s cílem minimalizace projevů i rizik takového chování a případně je diagnostikují a následně přijímají efektivní opatření.

1.1 Zaměření primární prevence

Primární prevence rizikového chování u žáků se prioritně zaměřuje na předcházení rozvoje rizik, které směřují zejména k následujícím **rizikovým projevům chování**:

a) agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie

b) záškoláctví

c) závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus (virtuální drogy- televize, video, počítače), gambling (patologické hráčství)

d) rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů

e) spektrum poruch příjmu potravy

f) negativní působení sekt

g) sexuální rizikové chování

Dále je primární prevence zaměřena na rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v případech:

- a) traumatických zážitků – domácího násilí, šikanování, násilného chování, týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání
- b) ohrožování výchovy dítěte
- c) experimentování s návykovými látkami (legální a nelegální návykové látky)
- d) rizikových stravovacích návyků vedoucích k poruchám příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie)

2 CÍLOVÉ SKUPINY PRIMÁRNÍ PREVENCE

Problematika rizikových projevů chování je rozsáhlá, jednotlivé jevy bývají v mnoha případech vzájemně provázány a jejich prevence tudíž vyžaduje **systemový přístup, komplexnost, včasnost, vytrvalost, důslednost a pružnost**. V rámci primární prevence ve škole můžeme identifikovat následující cílové skupiny:

2.1 Žáci

Cílem působení v oblasti prevence rizikových projevů chování je žák zodpovědný za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku, žák:

- s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům
- schopný dělat samostatná a pokud možno správná rozhodnutí při zvážení všech alternativ
- s přiměřenými sociálně psychologickými dovednostmi
- schopný řešit problémy, případně pomoc pro řešení problémů nalézt
- s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám
- aktivně se podílející na tvorbě prostředí a životních podmínek
- otevřeně a pozitivně nastavený k sociálním vztahům
- aktivně přijímající zdravý životní styl

2.1.1 Způsoby, metody a formy realizace

Žáci 1. stupně ZŠ

Primární prevenci na 1. stupni ZŠ má na starosti především třídní učitel. Práci třídních učitelů koordinuje školní metodik prevence pro 1. stupeň ZŠ, který úzce spolupracuje se školním metodikem prevence pro 2. stupeň ZŠ a s preventivním týmem.

Cílem primární prevence na 1. stupni ZŠ je především osvěta, budování a upevňování návyků zdravého životního stylu, podávání a v jednotlivých ročnících postupné doplňování základních pojmů a informací z oblasti rizikových projevů chování.

S jednotlivými tématy (např. zdraví, rodina, návykové látky, komunikace, mezilidské vztahy, bezpečnost, dopravní výchova atd.) se děti setkávají především v prvouce, přírodovědě a vlastivědě.

Při výuce lze použít různých metoda forem práce, např. forma her, pohádek, příběhů, besed, skupinových her, řešení modelových situací, skupinová práce, projektové vyučování, dramatická výchova aj.

Zaměření na mladší školní věk:

- všestranný rozvoj osobnosti žáka
- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- osvojování a upevňování základních návyků správného životního stylu

- základy etické a právní výchovy
- časně odhalování specifických poruch učení nebo jiných postižení či znevýhodnění
- včasné diagnostikování sociálně-patologických problémů v třídních kolektivech
- návštěvy filmových a divadelních představení, koncertů, exkurze
- účast v soutěžích, např. výtvarných, sportovních, zdravotnických, dopravních atd.
- nabídka a podpora volnočasových aktivit – fungování školní družiny
- spolupráce s organizacemi nabízejícími kvalitní programy v rámci prevence rizikových projevů chování
- důraz na spolupráci s rodiči
- preventivní aktivity v rámci dlouhodobého preventivního projektu „Spolu to zvládneme“

Žáci 2. stupně ZŠ

Prevenici na 2. stupni ZŠ mají na starosti jak třídní učitelé, tak učitelé jednotlivých předmětů (témata prevence je bezesporu možno zařadit do všech vyučovacích předmětů, nejvíce se však o prevenci jako takové hovoří hlavně ve výchovách). Koordinace prevence je proto poměrně náročná a vyžaduje dobrou spolupráci mezi vyučujícími, tak aby nedocházelo k překrývání témat a přesycení žáků informacemi.

K práci s tématy prevence je možno využít metod výkladu, samostatné práce, skupinové práce, projektového vyučování, práce s médii, s materiálem, hraní rolí, řešení modelových situací, besed, diskusí, soutěží apod.

Zaměření na starší školní věk:

- neustálé systematické působení na zvyšování příznivého klimatu v třídních kolektivech – třídnické hodiny, lyžařský výcvikový kurz, výlety apod.
- zaměření pozornosti na projekty prevence drogových závislostí, konzumace alkoholu, vandalismu, rasismu, násilí apod.
- výchova k odpovědnosti za zdraví své i ostatních – vytváření eticky hodnotných postojů a způsobů chování
- návštěvy filmových a divadelních představení, koncertů, kulturních programů, besed
- účast v soutěžích, např. výtvarných, sportovních, jazykových, literárních, vzdělávacích atd.
- nabídka a podpora volnočasových aktivit – nepovinné předměty, nabídky SVČ a neziskových organizací
- spolupráce s organizacemi nabízejícími kvalitní programy v rámci prevence rizikových projevů chování
- seznámení žáků s činností školního metodika prevence (možnosti konzultace problémů)
- spoluúčast žáků na dění ve škole – fungování třídních žákovských samospráv a školního parlamentu, peer aktivistů z řad dětí naší školy
- důraz na spolupráci s rodiči

- preventivní aktivity v rámci dlouhodobého preventivního projektu „Spolu to zvládneme“

2.2 Pedagogičtí pracovníci

Předpokladem naplňování cílů v oblasti prevence je pedagog:

- vzdělaný, kvalifikovaný
- komunikativně, psychologicky a speciálně pedagogicky vybavený
- svou osobností se pozitivně podílející na vývoji osobnosti žáka
- schopný vyučovat za aktivní účasti žáka

2.2.1 Způsoby, metody a formy realizace

- posílení úlohy všech učitelů při tvorbě a udržování pozitivního školního klimatu (důsledně a systematicky vést žáky k dodržování pravidel slušného chování a povinnostem stanovených školním řádem, respektování individualit, tolerance, otevřené jednání, atp.)
- věnování pozornosti problematickým žákům či skupinám žáků, včasné odhalování asociálního chování (pozor zejména na projevy šikany)
- věnování pozornosti preventivním činnostem v jednotlivých třídách – třídní učitelé (především sledování absence -prevence záškoláctví, vhodná kázeňská opatření)
- získávání aktuálních informací z oblasti prevence rizikových projevů chování (nástěnka ve sborovně, časopis Prevence, literatura v preventivní knihovničce)
- v rámci možností neustálé vzdělávání v oblasti prevence rizikových projevů chování (kurzy, semináře, workshopy, konference, atp.)

2.3 Zákonní zástupci

Cílem je aktivní zapojení rodiny i veřejnosti do prevence rizikových projevů chování, a to prostřednictvím dostatečného informování a aktivitami specificky zaměřenými na tuto cílovou skupinu.

Důležité je i zapojení a spolupráce všech na primární prevenci zainteresovaných, participujících a spolupracujících subjektů (např. PPP, SVP, SPC, Policie ČR, OSPOD, MP Education).

2.3.1 Způsoby, metody a formy realizace

- zvýšení informovanosti – pravidelná aktualizace webových stránek školy, informační letáky, příspěvky do místních periodik
- seznámení rodičů s existencí a činností školního poradenského pracoviště, informovaný souhlas s jeho činností (Generální souhlas zákonných zástupců)
- nabídka informačních a propagačních materiálů z oblasti prevence rizikových projevů chování
- na třídních schůzkách pravidelně informovat o dění ve škole – upozorňovat a neskrývat aktuálně řešené problémy a nebezpečí
- podporovat atmosféru partnerství ve vztahu rodina-škola mimoškolními akcemi (večírek školy, den otevřených dveří apod.)

3 CÍLE PROJEKTU

3.1 Dlouhodobé cíle

- systematicky rozvíjet a udržovat pozitivní školní klima (atmosféra důvěry, vzájemného respektu mezi všemi zúčastněnými, fungující komunikace) – využití pozitivní psychologie ve vzdělávání (viz Martin Seligman – USA, Alena Slezáčková – ČR)
 - budovat návyky zdravého životního stylu
 - snižovat počet žáků experimentujících s návykovými látkami,
 - snižovat počet případů šikany, kyberšikany, násilí a nesnášenlivosti
 - vést žáky ke zdravému sebevědomí, správnému sebehodnocení, stanovování si reálných životních cílů, poznávání sebe sama, zvládání stresů a dovednosti řešit problémy bez pomoci návykových látek
 - soustavně prohlubovat a udržovat komunikaci a spolupráci s rodiči, podporovat zájem rodičů o dění ve škole
 - propojení prevence PRCH s ŠVP a zapojení učitelů školy do preventivního programu

3.2 Střednědobé cíle

- zajistit pravidelnou a efektivní práci s třídními kolektivy, zlepšovat vztah žáků ke školnímu prostředí
 - v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků zvýšit počet proškolených pedagogických pracovníků aktivně se podílejících na prevenci
 - rozšiřovat možnosti trávení volného času, pravidelně poskytovat co nejvíce možných informací i volnočasových aktivit v rámci školy i města
 - snažit se sociálně patologickým jevům předcházet, zvýšit informovanost (učitelů i žáků) v oblasti sociální patologie a trestně právní zodpovědnosti

3.3 Krátkodobé cíle

- zajistit chod fungujícího preventivního týmu (školní metodik prevence, zástupce vedení školy, výchovný poradce, školní psycholog, speciální pedagog, případně další členové pedagogického sboru), který se podílí zdokonalování preventivního programu, zajišťuje jeho fungování, ekonomické zabezpečení a řeší aktuálně vzniklé závažné události z oblasti sociálně patologických jevů
 - zařazovat problematiku sociálně patologických jevů do jednotlivých předmětů, věnovat se prevenci v rámci pravidelných třídnických hodin

- zajišťovat besedy, přednášky, programy věnované prevenci (vytvořit systém pokrývající všechny věkové kategorie žáků, navázat na spolupráci v minulém školním roce)
- podporovat zapojení žáků do života školy (školní parlament, peer aktivisté, výzdoba školy, udržování pořádku atd.), podporovat účast žáků ve školních soutěžích, olympiádách

4 ZAČLENĚNÍ PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ U ŽÁKŮ DO ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Problematika prevence rizikového chování je začleněna do školního vzdělávacího programu vydaného ředitelem školy, je přirozenou součástí školních osnov a výuky jednotlivých předmětů.

Každý pedagogický pracovník dbá, aby uplatňovaná prevence rizikového chování žáků prováděna komplexně, tj. ve všech oblastech, jichž se prevence rizikového chování žáků dotýká:

- a) oblast zdravého životního stylu (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity),
- b) oblast společenskovední (komunikace, sociální dovednosti a kompetence),
- c) oblast přírodovědná (biologie člověka, fyziologie, chemie),
- d) oblast rodinné a občanské výchovy,
- e) oblast sociálně-právní.

Pro zvýšení efektivity preventivní strategie je začlenění primární prevence rizikového chování žáků uvedeno v minimálním preventivním programu podle plánů pro daný školní rok, aby tak mohly být plánované přednášky smysluplněji propojeny s výukou.

Organizační systém primární prevence rizikového chování ve škole je uveden v Minimálním preventivním programu pro daný rok.

5 METODY A FORMY, JAKÝMI BUDOU DÍLČÍ AKTIVITY ŘEŠENY

Konkrétní metody a formy jsou uvedeny v metodickém doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28 dále v minimálním preventivním programu školy, ve školním řádu a jeho přílohách a dalších platných aktuálních dokumentech MŠMT vydaných k prevenci.

Preventivní programy jsou rovněž realizovány v rámci dlouhodobého preventivního projektu školy: „Spolu to zvládneme“, který běží od roku 2009, preventivní aktivity jsou uvedeny v projektu.